

forkom partvís tí, sum føroyskir kapitalistar høvdu bygt upp.

Hetta, at nýta danskan statskapital, soleiðis sum er ávíst í bókini hjá JD, til at fremja egin politisk endamá, soleiðis sum Dam gjørdi tað - ja, tað er nakað, sum vit kunnu nevna ein nýggjan politiskan kultur í Føroyum. Og hesin nýggi kulturur verður stovnstur á Tvøroyri - av Dam sjálvum sum undangongumanni, og av verkamannarørsluni annars. Men hesin politikkur var seigilívaður. Hugsanin aftan fyri hann livdi til umleið 1992 - tá høvdu danskir myndugleikar ongan hug til at halda fram. Síðan tá hevur nýggja sjónarmiðið hjá føroyskum javnaðarmonnum verið at reka ein politikk, sum gongur líka at loysingini.

JD skjalprógvar hetta fleiri staðni í bókini. T.d. verður á s. 232f og á s. 280f greitt frá, hvussu bæði Fylking og Dam venda sær til De samvirkende fagforbund í Danmark fyri at fáa figgarligan stuðul frá teimum til stríð teirra móti arbeidsgvarunum á Tvøroyri.

Vil ein, eins og eitt nú Dam, nýta henda danska peningastuðul við tí fyri eyga at bota um korini hjá verkafólkinum og til sosialar ábøtur og framstig av ymiskum slag - ja, so er hetta legaliserað í sjálvum sær. Men, fyri tann, sum úr einum heildarsjónarmiði vil menna alt tað føroyska samfelagið við búskaparligum vøkstri sum tí heilt avgerandi grundarlagnum fyri vaksandi politiskum sjálfstýri - ja, so er tað ikki serliga snilt at nýta figgarligan stuðul úr ríkiskassanum til at líkvidera føroyska vinnulívið við, sum annars skuldi verið tann náttúrligi grundvøllurin undir menningini av tí føroyska samfelagnum.

Tí, at hetta vinnulív hevur verið sera viðbrekið - eisini tað fáa vit fleiri dømi um í bókini um Fylking.

Á s. 303ff skrivur JD, at 20. januar 1936 var Uttari Handil hjá A/S J. Mortensen stongdur, og at fyri arbeidandi fólkið á Tvøroyri var henda hending ikki bert ein skelkur, men ein vanlukka, tí nógv fólk arbeiddi ein stóran part av árinum hjá A/S J. Mortensen, Eft. Og á s. 306 verður skrivað. Stundum verður sagt, at orskun til húsangangin var kontantlønarskipanin, við tað at hon so at siga beindi fyri gjaldfórnum. Tað kann vera eins torført at prógva hesa framseting, sum at mótprógva hana.

Hetta er sjálvandi møguligt; men JD skrivur sjálvur nakað, sum eigur at verða tikið inn í myndina her, tí tað sigur ikki einki um gjaldfór og um kontanta kapitalin hjá handilsmonnum á Tvøroyri tá. Í sambandi við stóðuna í apríl 1934 skrivaði TAG til Fylking: Vit má atter pointera, at det på nuværende tids-

punkt er os ganske umuligt at efterkomme og opfylde de krav, der stilles til os. Går vi ind på Deres krav um udbetalingskontor, der træder i kraft straks, vil følgen uvægerlig blive, at efter blot den første uges forløb bliver de fleste arbejdsgivere blokeret, forretningernes drift standset, og samme kan da virkelig ikke Deres medlemmer have den mindste gavn eller fornøjelse af. Der må gives os tid til at få solgt og afskibet klipfisk, inden Deres krav kan opfyldes.

Hetta skriv frá TAG kann bert lesast sum tað, tað er: Hetta er eingin arrogant avvising ella makt demonstration frá arbeidsgvarunum mótegis arbeidfólkinum. Hetta er ein greið frásøgn um, at teir hava ikki kontantpening til at ganga krøvunum frá Fylking á møti. Sitirónin var pressað!

Á síðu 314ff lesa vit, at Fylking eftir un.sókn jattaði AT at víkja frá kontantlønarskipanini - hetta orsakað av gjaldfórstrupulleikunum hjá fyrirkuni, og á s. 316 verður greitt frá, at Fylking stutt eftir sýtti tveimum stórum privatum arbeidsgvarum tær sømdir, sum felagið hevði givið síni egnu fyrirkuni AT.

Fyri at undirbyggja hetta eitt sindur meira kann verða lagt afturat, at amtmaðurin, Ringberg, í einari frágreiðing 1937 m.a. segði, at: den færøske købmændsstand i vidt omfang arbejder uden kontante midler.

Av hesum síggja vit, at føroyskt vinnulív tá í tíðini má hava verið kapitalfátækt. Tað hevur verið mark fyri, hvussu stór krøv verkamannafylkingarnar kundu seta hesum vinnulívi. Hinegin hava arbeidsmenn verið noyddir til at berjast fyri sínum sosialu, politisku og mentanarlígu rættindum, og tað eiga teir allan sóma og alla virðing uppiborna fyri.

Hetta hevur JD lýst væl, og hann hevur givið Tvørfólki eina bók, sum tey kunnu vera errin av. Og ikki bert Tvørfólkinum - men eisini øllum føroyingum, tí hetta er fyrsta stórverk í sosialu søgu okkara, og í júst hesum liggur relevansurin í stórverkinum »Fylking«.

Eg vil enda við at siga, at hóast eg havi verið kritiskur og tikið ymisk víðurskipt fram til diskussión, so er bókini um Fylking í síni heild eitt verk, sum lýkur tey krøv, ið verða sett til eitt akademiskt arbeiði. Tillukku við avrikunum!

Homo Viator - tað ferðandi menniskjað

Jógvan Isaksen
skrivur um søgurnar
hjá Gunnari
Hoydal

*Umheimurin
er okkara lívs-
treyt. Hann er
allastaðni, lærir
okkum og lokkar
okkum, og sam-
stundis hóttir
hann okkum úr
øllum ættum.*

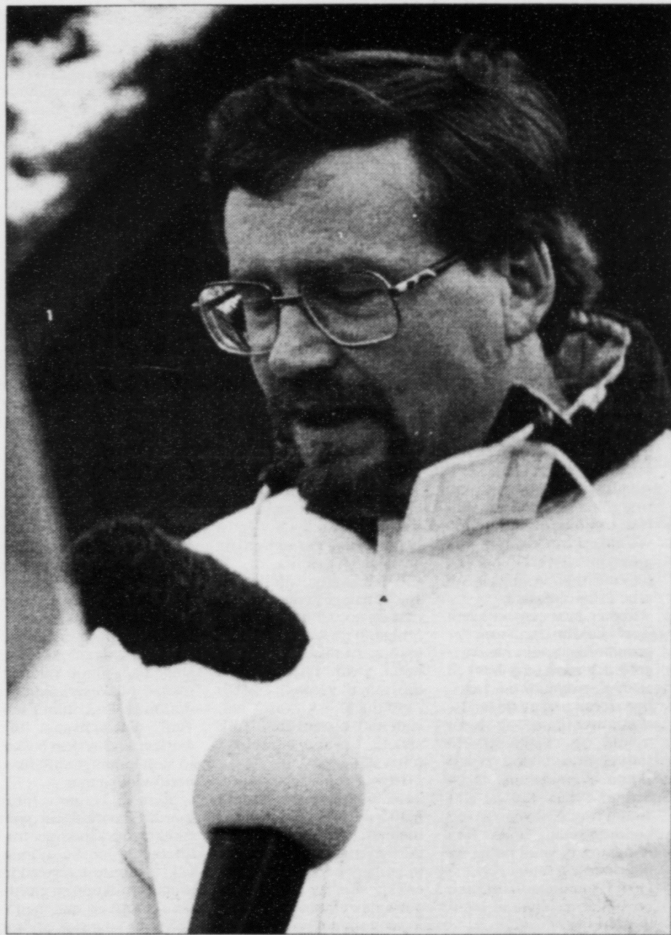
Gunnar
Hoydal: Heims-
bygdin Føroyar

JÓGVAN ISAKSEN
SKRIVAR

At ferðast í bókmentum er ikki bara íspunnar frásagnir ella umrøður av veruligum ferðum. Ferðin er í minst líka so stóran mun ein mynd av okkara tilveru, av váttaferðini frá væggu til grøv og tíðum ein orðing av longslinum eftir tí øðrvísi, tí fremmenda. Ferðin er ein mynd av sannkenning og búning, men kann eisini bera við lívsins hópisloysi. Akoyringin er ein navneysur longslur ella bara tráanin eftir onkrum øðrum. Samsvarendi broytingini í umhvørvi fer ein broyting fram í persóninum, og gjøgnum frásagnirnar avdúkast hansara heimsmynd.

Ferðafrásagnir eru vanliga trýbyttar: útrá - ferðin - heimferð. Tann týðningarmesti parturin er sjáldsagt hann í miðjuni, men tann undanfarni er neyðugur sum grundgeving fyri ferðini, og tann eftirfylgjandi veitir baksýnið. Uttan tann partin gerst ferðin eitt ævinligt gonguverk uttan mál og mið.

Jógvan Isaksen skrivur um søgurnar hjá Gunnari Hoydal

Paradíslongslur

Men hvussu ber tað til, at vit eru so hugtíkin av hesum at ferðast í bókmentum? Johannes V. Jensen vildi vera við, at ferðin var paradís-longslur hjá tí europeiska menniskjani. At tað longdist eftir tí upprunaliga, sanna og ektaða lívsríminum, har tað var uttan fyrri tíð, og har deyðin ikki fanst. Hóast danski høvundurin legði stóran dent á at vera vísdaligur, so firdi hann minni enn so fyrri tí metafysiskt spekulativa.

Fyrst og fremst er ferðin ein veldigur metaforur fyri tilveruni, fyri lívsferðini. Ein onnur frágreiðing er

ferðin í sjálvum sær. Hon er sít eigna endamá, tað at ferðast vísir lívsmegi, og tín samleiki skal standa sína roynd ímóti tí sum er øðrvísi. Men harafturat er ferðin ein bókmentlig arketype, ein frumformur í europeiskum bókmentum. At ferðast hoyrir onkursvegna europearanum til, verður mett sum symbol upp á europeiska ideologi.

Samanbera vit Kína og Europa í tíðarskeiðnum 1400-1500, so búið nøkurlunda sama fólkatil í báðum stöðum, tilfeingið var umleið tað sama og líkaleiðis tað teknologiska stöðið. Hvussu ber tað so til, at tað

ikki er tann kinesiska, men tann europeiska siðmenningin sum í dag valdar um nærur allan heim?

Kinesarar gjørdur fyrst í 1400-árunum sjóferðir til India og Afrika, men tá ið mongolar hóttu nordanífrá og japanskir sjórænarar sunnanífrá, blivu kreftirnar brúktar til at verja stórríkið. Europa var um somu tíð hótta av turkum, men av tí at Europa var lutad sundur í nógv lond, gjørdi hvørt sum tí lysti. Londini stóðu nettupp ikki saman sum eitt. Tað landið, sum av fyrstan tíð sendi rannsóknarskip avstað, var Portugal, og tað lá harafturat í útjórðanum av